



MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

KÖZHASZNÚ JELENTÉS A 2006-OS ÉVRŐL

- 1) A Magyar Helsinki Bizottság 1989. október 9-én alakult, 1998. szeptember 1-től kiemelkedően közhasznú egyesület.
A Bizottság 2006. évi számviteli beszámolóját külső könyvelő cég készíti.
- 2) A Bizottság költségvetési támogatást 2006. évben nem kapott.
- 3) A Bizottság cél szerinti tevékenysége keretében 2006-ban nem nyújtott pénzbeli vagy nem pénzbeli szolgáltatást.
- 4) Az Egyesület vagyoni felhasználásában veszteség nem keletkezett. A Szervezet működése eredményes volt, melyet az Egyesület nem bontott meg.
- 5) **Kapott támogatások összege:**

ADOMÁNYOZÓ	2006
Nyílt Társadalom Intézet (Open Society Institute) – Intézményi támogatás a Bizottság emberi jogvédő tevékenységéhez	37 165 072,- Ft
Nyílt Társadalom Intézet (Open Society Institute) – Internship Initiative 2005 – Fizetett gyakornoki pozíció	4 716 723,- Ft
Európai Menekültügyi Alap – „Jogi segítségnyújtás nemzetközi védelemre szorulóknak” program	14 011 810,- Ft
ENSZ Menekültügyi Főbiztossága – „Menedékkérők hatékony jogvédelme” program	27 721 227,- Ft
Európai Menekültügyi Alap Közösségi Akciók 2004 – Information and Cooperation Forum II. (a PRO ASYL partnereként), menekültügyi információcsere civil szervezetek között	788 780,- Ft (3 000 EUR)
Európai Bizottság - „A fogvatartás emberi jogi megfigyelése Magyarországon” 2006. év	17 489 434,- Ft (62 239,98 EUR)
Európai Bizottság - „A fogvatartás emberi jogi megfigyelése Magyarországon” 2007. év	12 324 804,- Ft 47 926,6 EUR
Európai Menekültügyi Alap Közösségi Akciók 2004 – „Refugee Law Reader”, online menedékjogi tananyag fejlesztése	4 549 860,- Ft (18 055 EUR)
Európai Menekültügyi Alap Közösségi Akciók 2005 – „Monitoring Access to Territory at European Airports”, hozzáférés a menedékjoghoz az európai repülőtereken	8 529 184,- Ft (32 185,6,- Eur)
Európai Menekültügyi Alap Közösségi Akciók 2005 – „COI Network II”, országinformációval kapcsolatos nemzetközi együttműködés (az Osztrák Vöröskereszt partnereként)	1 804 717,- Ft
Holland Külügyminisztérium MATRA Program – „Büntetőjogi Segítségnyújtási Program” (a Holland Helsinki Bizottság partnereként)	29 487 910,- Ft
Nemzetközi Visegrád Alap – „Az emberi jogok húsz évvel ezelőtt...” konferencia és a Magyar Helsinki Bizottság munkáját bemutató könyv kiadása	919 300,- Ft
Belügyminisztérium „Civil Partnerség 2006” – Tanulmány a menedékkérők fogvatartásáról és a hontalanságról Magyarországon	600 000,- Ft

ALTUS Global Alliance – Nemzetközi Rendőrkapitányság-látogató Hét 2006. magyarországi programja	284 131,- Ft
Nemzeti Civil Alap (Országos Kollégium) – működési támogatás	2 200 000,- Ft
Nemzeti Civil Alap (Nemzetközi Civil Kapcsolatok Kollégiuma) – Részvétel az ECRE munkájában	1 000 000,- Ft
Európai Bizottság – Country of Return Information (CRI): a Key to Return Counselling and Assistance (a Flamand Menekülttanács partnereként), hazatérési információ önkéntes hazatérők számára	124 416,- Ft
Soros Alapítvány East-East Program – „New EU Member States And Global Responsibility: Development Cooperation And Democracy Promotion” szeminárium	959 700,- Ft
SZJA 1%	419 085,- Ft
CMS Cameron McKenna – VI. Nemzetközi Menedékjogi Perbeszédmondó Verseny	100 000,- Ft
Köves és Tsai Ügyvédi Iroda Clifford Chance– VI. Nemzetközi Menedékjogi Perbeszédmondó verseny	100 000,- Ft
Mental Disability Advocacy Center (MDAC) – Anti-diszkriminációs képzés	1 141 893,- Ft
Igazságügyi Minisztérium – Jogi Segítségnyújtó Szolgáltatás	1 909 750,- Ft
Tagdíjból származó bevétel	28 000,- Ft
Közhasznúsági tevékenységből származó bevétel	857 822,- Ft
Egyéb támogatás (nemzetközi konferenciák utazási ktg.-e, árfolyamnyereség, kamatbevétel)	4 322 894,- Ft
Összesen	173 556 512,- Ft

- 5)** A Magyar Helsinki Bizottság tisztségviselői közül dr. Pardavi Márta kapott munkabér jellegű juttatást. Dr. Pardavi Márta bérjellegű juttatásának havi bruttó összege 2006. 01. – 05. hóig 116 925,- Ft, 2006. 06. hótól bruttó 265 000,- Ft.
- 6)** A Bizottság kiemelten közhasznú tevékenysége a Khtv. 26. § c. pontja alapján, hogy
11. elősegítse a hátrányos helyzetű csoportok társadalmi esélyegyenlőségének megvalósulását,
 12. fellépjen az emberi és állampolgári jogok védelmében,
 13. támogassa a magyarországi és határon túli nemzeti és etnikai kisebbségek jogainak teljes körű érvényesülését.

E célok és feladatok megvalósítása érdekében a Bizottság ingyenes jogi tanácsadást, szükség esetén jogi képviselőt biztosít azoknak a személyeknek és csoportoknak, akiknek és amelyeknek emberi, közösségi jogait sérelem érte; érdekükben fellép a nyilvánosság előtt is.

7) A Magyar Helsinki Bizottság 2006. évi tevékenységének leírását lásd külön mellékletben.

Budapest, 2007. május 31.

dr. Kádár András Kristóf
társelnök

dr. Pardavi Márta
társelnök

Magyar Helsinki Bizottság



A MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

TEVÉKENYSÉGE 2006-BAN
A Magyar Helsinki Bizottság közhasznú egyesület. A Nemzetközi Helsinki Szövetség (International Helsinki Federation) magyar tagszervezete, a Menekültek és Száműzöttek Európai Tanácsának (European Council on Refugees and Exiles) tagja.

Szervezetünkről részletes tájékoztatást nyújt honlapunk: www.helsinki.hu

CÉLJAINK

A Magyar Helsinki Bizottság figyelemmel kíséri a nemzetközi emberi jogi dokumentumokban biztosított emberi jogok magyarországi érvényesülését, és a közvélemény tájékoztatása mellett jogi segítséget nyújt azoknak, akinek emberi jogait a hatóságok megsértették. Erőfeszítéseket tesz, hogy a hazai jogszabályokban következetesen érvényesüljenek az emberi jogi normák. Működési területén elősegíti a jogi oktatást és továbbképzést Magyarországon és a régióban. Tevékenységének két fő területe a menekülők és a más nemzetközi egyezmények alapján oltalomra szoruló külföldiek jogainak védelme, továbbá a rendvédelmi szervek és az igazságszolgáltatás működésének nyomon követése. Megkülönböztetett figyelmet fordít a fogva tartottak helyzetére, a védelemhez való jog és a törvény előtti egyenlőség elvének tényleges érvényesülésére.

A MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG TEVÉKENYSÉGE 2006-BAN

2006-ban a Magyar Helsinki Bizottság több szinten hozzájárult az emberi jogok magyarországi érvényesülésének fejlődéséhez.

Meggyőződésünk, hogy feladatunkat úgy tudjuk leghatékonyabban ellátni, ha a jogi segítségnyújtó és emberi jogi megfigyelő programok közvetlen gyakorlati hatásait a jogérvényesülést kutató, valamint jogi reformokat ösztönző programok eredményeivel kombináljuk. A jogi segítségnyújtás konkrét szintjére tehát rá kell épülnie egy absztraktabb, a jogrendszer fejlődését a jogalkotás befolyásolása révén előmozdító feladatkörnek, továbbá olyan oktatási-kutatási tevékenységeknek, amelyek a gyakorlati jogi segítségnyújtásban részt vevők munkájának hatékonyságát növelik.

A Bizottság számos területen együttműködött a közép-európai régió, illetve Európa más emberi jogi szervezeteivel, különösen az Emberi Jogok Nemzetközi Helsinki Szövetsége (International Helsinki Federation for Human Rights, IHF) valamint a Menekültek és Száműzöttek Európai Tanácsa (European Council on Refugees and Exiles, ECRE) tagszervezeteivel.

1. Jogi segítségnyújtó programok

A Magyar Helsinki Bizottság jogi segítséget nyújt a hozzá fordulóknak: mindenekelőtt a hatóságok által elkövetett jogsértések áldozatainak, a fogvatartottaknak és a nemzetközi szerződések alapján védelemre szoruló külföldieknek.

A jogi segítségnyújtásról szóló, 2004 áprilisában hatályba lépett törvény alapján 2004 szeptembere óta a Bizottság – élve a törvény által a civil szervezetek részére biztosított lehetőséggel – jogi segítő szervezetként is regisztrálva van. Az IRM Igazságügyi Hivatalának Jogi Segítségnyújtó Szolgálatát által vezetett nyilvántartásban a Bizottság a jogi segítségnyújtást szakterületére korlátozottan és havonta legfeljebb 5 ügyben vállalja: a Bizottsággal együttműködő ügyvédek keresztül menedékjogi eljárásokban, egyes idegenrendészeti eljárásokban (kiutasító határozat elleni felülvizsgálati kérelem és az idegenrendészeti őrizetben lévők ügyei), valamint a fogvatartottak jogszabályban biztosított jogainak érvényesítése terén nyújt jogi segítséget.

1.1. Jogi segítségnyújtás emberi jogi jogsértések esetén

A Magyar Helsinki Bizottság 1995 óta nyújt ingyenes jogi segítséget a hatóságok által elkövetett jogsértések áldozatainak. A jogi segítség a szóbeli tanácsadástól a beadványok előkészítésén át a jogi képviseletig terjed. Kiemelt fontosságúak a rendőri bántalmazással kapcsolatos ügyek: sértetti képviseletet biztosítottunk a bántalmazások áldozatainak, és védelmet azoknak a bántalmazottaknak, akik ellen a rendőrség – hivatalos személy elleni erőszakra hivatkozva – feljelentést tett. Igen sok fogva tartott fordult hozzánk a fogvatartás körülményeivel kapcsolatos panaszokkal. A rendőri bántalmazással, fogva tartással kapcsolatos ügyeken túl a Tanácsadó Iroda számos esetben nyújt segítséget külföldi ügyfeleknek különböző idegenrendészeti (kiutasítás, tartózkodási engedélyek, munkavállalás, bevándorlás) és menedékjogi eljárások során. A lakosság részéről a legkülönbözőbb ügyekben érkeznek megkeresések az igazságszolgáltatással és a hatóságok (rendőrség, önkormányzatok) működésével kapcsolatban tapasztalt sérelmek tárgyában.

Az Emberi Jogi Tanácsadó Iroda keretei között 2006-ban a Bizottság által megbízott ügyvédek 365 új ügyben nyújtottak jogi tanácsot, illetve vállaltak jogi képviseletet.

1.2. A Magyarországra érkező menekültek védelme

A Bizottság által megbízott ügyvédi irodákból és jogklinikákból álló menekültügyi ügyvédhálózat a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal által fenntartott befogadó állomásokon (Debrecenben, Bicskén és Békéscsabán) és Budapesten ingyenes jogi segítséget nyújtott a Magyarországra érkező menedékkérőknek. A Határőrséggel 2002-ben aláírt együttműködési megállapodás alapján a Bizottság által megbízott ügyvédek továbbra is rendszeresen látogatták a Határőrség által fenntartott idegenrendészeti fogdákat.

A Bizottsággal együttműködő ügyvédek jogi tanácsadást minden érdeklődő menedékkérő számára nyújtottak. Ügyfelvételre, azaz a jogi képviselet elvállására az ügyvédi törvény értelmében nem kötelezhető, és ez a Bizottságnak az együttműködő ügyvédek részére kialakított iránymutatásai között sem szerepelt. Az ügyvédek a Bizottság iránymutatásainak figyelembevételével szabad belátásuk szerint döntöttek a jogi képviselet felvállalásáról. A Bizottság iránymutatásai felhívják a szervezettel együttműködő ügyvédek figyelmét arra, hogy egyes sérülékeny csoportok tagjait (családok, egyedülálló nők, családjuktól elszakadt kiskorúak, kínzásáldozatok, traumatizált személyek) kiemelten kezeljék az ügyfeleknek nyújtott jogi képviselet felvállalása során.

A Bizottság ügyvédei 2006-ban összesen 371 esetben nyújtottak jogi segítséget a menekülteket befogadó állomásokon, idegenrendészeti fogdákon és Budapesten. Ez a szám csak a rendszeres, vagy az adott ügy behatóbb ismeretét igénylő tanácsadást tartalmazza, az általános tájékoztatás ennél több személyt érintett. Az ügyvédeink által képviselt ügyekben 16 esetben kapott az ügyfél menekültstátuszt és 31 esetben befogadott státuszt.

A jogi segítségnyújtó tevékenység az Európai Menekültügyi Alap, az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium és az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság támogatásával valósult meg. A Bizottság jogi segítő szervezatként továbbra is részt vett az úgynevezett „nép ügyvédje” szolgáltatásban, amelynek keretében menedékkérő jogállású külföldiek is részesülhetnek államilag finanszírozott jogi segítségnyújtásban.

A Magyar Helsinki Bizottság a budapesti, győri és debreceni jogi karokon Jogklinikai programot működtet. A program lehetőséget nyújt joghallgatóknak, hogy már az egyetemi éveik során ügyvédek irányítása alatt betekintést nyerjenek a menedékjogi eljárásba, és tapasztalatokat gyűjtsenek a hazai és nemzetközi menedékjogi és idegenrendészeti jogalkalmazás gyakorlatáról. E mellett a programban részt vevő joghallgatók jogi tanulmányaik során specializált elméleti képzésben vesznek részt, melynek keretében megismerik a magyar menekültügyi és idegenrendészeti szabályozást és a nemzetközi menedékjogi, emberi jogi normákat. Az egyetemi képzésben növekvő hangsúlyt kapott a közös menedékjogi politikával kapcsolatos európai uniós joganyag.

2006 decembere végén a Bizottság, az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága Regionális Képviselőtével és a Határőrség Országos Parancsnokságával háromoldalú együttműködési megállapodást kötött, amely alapján a Bizottság megfigyelői vizsgálhatják, hogy a menedékkérőknek az országba való bejutáshoz és a menedékkérelem előterjesztéséhez fűződő joga hogyan érvényesül a Határőrség gyakorlatában. A megállapodás lehetővé teszi, hogy a Bizottság a határátkelőhelyeken, a zöld határon és a Ferihegyi repülőtéren feltartóztatott külföldiekkel való bánásmódot és joggyakorlatot, valamint különösen a menedéjog kérése jogának gyakorlati érvényesülését vizsgálhassa 2007-től.

Hét nyelven készült el a menedékkérők számára az ingyenes jogi segítség lehetőségéről tájékoztató füzet, amely tartalmazza a Bizottság számukra nyújtott szolgáltatásait, a segítséghez való hozzáférés módját és a Bizottság, valamint ügyvédei elérhetőségét.

2006 áprilisában Budapesten rendeztük meg immár a 6. nemzetközi menedéjogi perbeszédmondó versenyt a közép-kelet-európai menedéjogi jogklinikák diákjainak. A rendezvényt a Nemzetközi Visegrád Alap, az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága, a budapesti amerikai nagykövetség, illetve két budapesti ügyvédi iroda (CMS Cameron McKenna, Köves Clifford Chance) támogatásával, a Public Interest Law Initiative-vel közösen szerveztük.

Képzések: 2006. január 23-24-én a származási országinformáció kutatásáról és a menekültügyi eljárásban történő felhasználásáról tartottunk képzést munkatársainknak. 2006. február 7-én a menekültügy területén dolgozó több civil szervezetnek és ügyvédeknek képzést szerveztünk a menekültek és befogadottak családgyejesítési eljárásáról. 2006. június 26-án szintén képzést szerveztünk, amelyen a menekültügyben dolgozó szociális munkások menekült-, család- és szociális-jogi valamint munkaerő-piaci ismereteit bővítettük. Munkatársunk 2006. június 7-én képzést tartott vezető beosztású határőröknek az egyiptomi és szíriai külföldiek kitoloncolásának hatásairól. 2006 novemberében rendezte meg a Magyar Helsinki Bizottság az Európai Menekültügyi Alap által biztosított forrásból három képzési alkalomból álló menedéjogi képzéssorozatát, melynek címe „Az üldözés menedéjogi fogalmának értelmezése és a menekültdefinícion túli menedéjogi szempontból releváns emberi jogi kötelezettségek” volt. Mindhárom képzésen képviseltette magát a civil szférán kívül a Határőrség, az idegenrendészeti fogdák törvényességi felügyeletét ellátó megyei főügyészségek, az IRM Migrációs Főosztálya, a BÁH Menekültügyi Igazgatósága és a Fővárosi Bíróság.

2006-ban – az előző évekhez hasonlóan – a Magyar Helsinki Bizottság szorosan együttműködött más magyar és európai menekültsegítő civil szervezetekkel is, főként az Európai Menekültügyi Tanács (European Council on Refugees and Exiles, ECRE) tagjaival.

Partnerként több olyan nemzetközi projektben vettünk részt, amely részben az Európai Menekültügyi Alap támogatásával valósulnak meg:

2006-ban tovább folytatódott a 2004-ben elindított *Refugee Law Reader* (www.refugeelawreader.org), – az első átfogó, internet-alapú menekültügyi szakszöveg-gyűjtemény – működtetése és fejlesztése. A gyűjtemény az összetett és igen gyorsan fejlődő nemzetközi menekültjog tanulmányozásához készült elsősorban egyetemi tanárok, diákok, kutatók és aktivisták részére. A Reader weboldalának 2006-ban több mint 28,000 látogatója volt, a közép-kelet-európai régióban több mint 20 egyetemi menedéjogi kurzus alapjául szolgált az online kiadvány.

Country of Origin Information Network and e-Training: A bécsi ACCORD nevű országinformáció-kutató szervezettel közösen a projekt keretében egy online képzési tanterv fejlesztésében és képzések lebonyolításában vettünk részt több európai országban. Az év végén induló folytatólagos, immár 18 európai állami és civil szervezetet tömörítő COI Network III – Training, Master Class, Good Practice projektben az egyik projektmodul (egy az EU egészére kiterjedő kutatás) koordinálását láttuk el és további szakmai képzéseket tartottunk.

Information and Co-operation Forum: A lengyel, cseh, német, szlovák, osztrák és szlovén partnerekkel végrehajtott projekt keretében a menedékkérők fogadásának minimumszabályairól szóló uniós irányelv érvényesülését vizsgáltuk.

Country of Return Information – A Key to Return Counselling and Assistance projekt keretében, belga, olasz és osztrák szervezetekkel együttműködve egy újszerű kutatási módszertan

kidolgozásáért, illetve a projekt során létrejövő szakmai publikációk ezzel kapcsolatos minőségbiztosításért voltunk felelősek.

2. A fogvatartás emberi jogi megfigyelése

Az Országos Rendőr-főkapitánysággal és a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságával kötött együttműködési megállapodások alapján a Bizottság megfigyelő csoportokat küld a rendőrségi fogdába és bv. intézetekbe. A program célja, hogy figyelemmel kísérje az előzetes letartóztatásban lévő és az elítéltek helyzetét, jogaik érvényesülését, kezdeményezze a tapasztalt jogsértések megszüntetését, illetve az európai normákkal ellentétes, korszerűtlen jogszabályok módosítását.

A fogdamegfigyelő program keretében két- vagy háromfős csoportok figyelik meg a rendőrségi fogdában foganatosított előzetes letartóztatás körülményeit. Az ügyvédekből, orvosokból, valamint kisebb részben szociális munkásokból és szociológusokból álló csoportok az Országos Rendőr-főkapitánysággal 1997-ben aláírt, és azóta is érvényben lévő megállapodás értelmében előzetes bejelentés nélkül, bármely napszakban látogatást tehetnek a rendőrségi objektumokban, a biztonsági szabályok betartásával beléphetnek a fogdába, a zárkákba, valamint az előállító helyiségekbe, és biztonsági felügyelet mellett, de ellenőrzés nélkül beszélgetést folytathatnak, kérdőíves interjút készíthetnek a fogva tartottakkal. A megfigyelő csoportok két-két tagja havonta összesen három látogatást tesz a rendőrségi fogdában. A csoportvezető feladata, hogy minden látogatás után jelentést készítsen a Bizottság számára, illetve, amennyiben a megfigyelés során a csoport tagjai valamilyen visszásságot tapasztaltak, erről levelet írjon a fogda fenntartásáért felelős rendőri vezetőnek. A beszámoló hitelességéért a csoportvezető viseli a felelősséget.

A Bizottság megfigyelő csoportjai 2006-ban összesen 108 látogatást tettek az ország különböző rendőrségi fogdáiban (Bács-Kiskun, Csongrád, Győr-Moson-Sopron, Vas, Zala, Heves, Nógrád, Jász-Nagykun-Szolnok, Pest, Komárom, Veszprém megyem Budapest) A rendőrségi fogdákkal összefüggésben tapasztalt anomáliák jelentős része a védővel, illetve a külvilággal való kapcsolattartási jogokat érinti. Igen sok panaszt észleltünk a fogvatartási körülményekkel kapcsolatban is.

Börtönmegfigyelő csoportjaink összesen 9 büntetés-végrehajtási intézetet kerestek fel 2006-ban. A börtönlátogatásokról készített jelentések a BVOP-val való egyeztetést követően a Bizottság honlapján olvashatóak.

A rendőrségi fogdák és büntetés-végrehajtási intézetek látogatása során kb. 1800 fogvatartott kapott lehetőséget arra, hogy panaszával a Helsinkai Bizottsághoz fordulhasson, illetve kb. 600 esetben nyújtottunk szóbeli vagy írásbeli jogi segítséget (tanácsot, egyes esetekben jogi képviselőt) fogvatartottaknak.

3. Jogérvényesülést kutató és jogi reformot ösztönző programok, tevékenységek

A jogi segítségnyújtó és emberi jogi megfigyelő programjaink közvetlen gyakorlati tapasztalatait és hatásait a jogérvényesülést kutató, a jogi reformokat ösztönző programjainkban is felhasználjuk. E programok tapasztalatai és olykor eredményei visszahatnak a jogi segítségnyújtás gyakorlatára is.

3.1. Modell program a kirendelt védői rendszer reformjáért

A joghoz való hozzájutás hatékony érvényesülése érdekében a Bizottság a „nép ügyvédje” rendszerbe való bekapcsolódása mellett, a Holland Helsinki Bizottsággal együttműködésben 2004 márciusában indította el a Büntetőjogi Segítségnyújtási Programot, amely a jelenlegi kirendelt védői rendszer reformjához kíván hozzájárulni. A program a Holland Külügyminisztérium MATRA programjának – és kisebb részben az Európai Bizottság kínzás elleni projektjének – támogatásával valósul meg.

A program keretében a Bizottság – egy nyilvános felhívást követően – 40 ügyvéddel kötött szerződést arra, hogy ellássák összesen 120 olyan rászoruló terhelt védelmét, akinek az esetében kötelező a védelem a büntetőeljárás törvény értelmében, de jövedelmi és vagyoni viszonyai miatt nincs lehetősége védő meghatalmazására.

A program felügyeletét és azon belül a védői tevékenység színvonalának nyomon követését a Budapesti Ügyvédi Kamara, az Igazságügyi Minisztérium és a Helsinki Bizottság egy-egy képviselőjéből, valamint a Helsinki Bizottság által felkért ügyvédekből és egyetemi oktatókból álló héttagú kuratórium végzi.

A Büntetőjogi Segítségnyújtási Program eredményeit és a magyar kirendelt védői rendszer reformjának lehetőségeit a program záró-konferenciáján értékeltük 2006. november 30-án és december 1-én Budapesten. A konferencián részt vettek többek között az Alkotmánybíróság, az Országgyűlési Biztos Hivatala, a Legfelsőbb Bíróság, a Legfőbb Ügyészség, az Igazságügyi Minisztérium, az ORFK, az Igazságügyi Hivatal és a Magyar Ügyvédi Kamara képviselői is. A résztvevők között megegyezés született arról, hogy a jelenlegi kirendelési rendszer olyan irányú reformjára van szükség, amelyet a Bizottság javasolt. (Erről azóta kormányhatározat is született.)

3.2. A jogszabály-alkotási folyamat során tett észrevételek

2006 során a Magyar Helsinki Bizottság az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium hatáskörébe tartozó több jogalkotási javaslatra tett észrevételeket:

(i) a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvényjavaslat (2007. évi II. tv.)

(ii) az egyenlő bánásmódról és esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. tv. módosításáról szóló javaslat

4. A Magyar Helsinki Bizottság tevékenysége a 2006. szeptember-októberi események és az azokat követő fejlemények kapcsán

A 2006 szeptember-októberében Budapesten bekövetkezett zavargások, valamint a magyar rendőri és igazságszolgáltatási szervek azokra adott válaszaik rég nem látott mennyiségű munkát adtak a jogvédő szervezeteknek, köztük a Magyar Helsinki Bizottságnak is. Alább rövid ismertetést adunk azokról a lépésekről, amelyeket a Bizottság ezen eseményekkel és fejleményeikkel kapcsolatban tett 2006. szeptember és december között.

4.1. A Bizottság tevékenysége a rendőri intézkedésekkel kapcsolatban

A Bizottság több helyen – így szeptember 19-i sajtóközleményében – kinyilvánította azon véleményét, hogy az MTV székház előtti erőszakos megmozdulások során a rendőri vezetés kudarcot vallott. Az a tény, hogy az esemény során többször annyi rendőr sérült meg, mint ahány tiltakozó, valamint az,

hogy végül a pár száz fős tömegnek sikerült bejutnia az épületbe, ezt az állítást kétségbevonhatatlanul igazolja (és megerősítette ezt a következtetést a rendőrség belső vizsgálata is). A székház ostromát követő két nap eseményei újabb aggályokat ébresztettek azzal kapcsolatban, hogy a rendőrség képes-e szakszerűen, fegyelmezetten és jogszerűen ellátni a feladatát ilyen kiélezett helyzetekben.

A Bizottsághoz a zavargások kapcsán érkezett állampolgári panaszok jelentős része számolt be arról, hogy többen a jogellenes cselekmények tétlen nézőiként, vagy pusztán hazafelé sétálva lettek rendőrök által elkövetett bántalmazás áldozatai. A beszámolókból az a benyomás alakult ki, hogy az intézkedő rendőrök egy csoportja a székház ostromát követő két éjszakát a kollégáikat előző éjjel ért sérelmek megtorlására használta.

Ezen kívül több panaszos is arról számolt be, hogy a rendőrségen is bántalmazás áldozatai voltak, sérüléseikről jelentős késedelemmel vettek fel látelvetet. Az egyik leggyakrabban említett sérelem az volt, hogy a rendőrség nem értesítette az őrizetbe vett személyek hozzátartozóit és védőjét sem.

A panaszokra reagálva a Bizottság 2006. szeptember 21-én sajtóközleményt adott ki, amelyben felhívta a figyelmet arra, hogy a jogszerűség és arányosság elvét a rendőrségnek a kiélezett helyzetekben is tiszteletben kell tartania. A Bizottság hangsúlyozta: fontosnak tartja, hogy a rendőrség tájékoztassa a lakosságot, érkeztek-e a rendőri fellépésekkel kapcsolatban panaszbejelentések, továbbá a törvényi előírásoknak megfelelően értesítse a hozzátartozókat az előállítottak hollétéről. A Bizottság leszögezte: az események kapcsán ki kell vizsgálni a rendőrség által elkövetett esetleges túlkapásokat is, és el kell marasztalni az aránytalanul súlyos erőszakot alkalmazó rendőröket.

A Bizottság a 2006. őszi eseményekkel kapcsolatban négy személynek biztosít jogi képviseletet, közülük kettőnek a védelmét is a Bizottság ügyvédje látta el. Mind a négy ügyfelet szeptember folyamán érte bántalmazás, az októberi események után jogi képviseletre, védelemre irányuló megkeresést nem kaptunk.

Török Imre

Török Imre nyolc napon túl gyógyuló sérülésekkel, csigolyarepedéssel, szemsérüléssel és zúzódásokkal került kórházba, miután 2006. szeptember 20-án hajnalban az Oktogon környékén elfogták. A gyanú szerint egy garázda csoport tagjaként a körúton és az Oktogonon dobálta a rendőröket, majd egy mellékutcaiba menekült. Hivatalos személy elleni erőszakkal és garázdasággal gyanúsították, az ügyében lefolytatott eljárást a nyár elején bűncselekmény hiányában szüntette meg az ügyészség.

A Török Imrere terhelő vallomást tévő rendőrök annak a Rebiszes kiemelőcsoportnak a tagjai voltak, akik közül két személy ellen eljárás indult a férfi bántalmazása miatt. Ezek a rendőrök símaszket nem, csak plexisakat viseltek, a Török elfogásáról készült rendőri jelentés nevesíti őket, ezért hivatalos eljárásban elkövetett bántalmazás vétségért és védekezésre képtelen személlyel szemben elkövetett súlyos testi sértés büntetéseért az ügyészség vádat emelt ellenük. Ügyüket júliusban kezdték tárgyalni, ítélet még nem született. A második tárgyalást október végére tűzte ki a bíróság.

Ángel Mendoza és társa

Ángel Mendoza perui állampolgárt a lakhelyén, egy körúti bérház kapualjában fogták el rohamrendőrök 2006. szeptember 20-án, az esti órákban. Egy Rebisz-osztagparancsnok tanúvallomása szerint oszlató rendőröket dobált, ezért csoportosan, felfegyverkezve elkövetett, hivatalos személy elleni erőszak gyanújával nyomoztak ellene és 14 éves társa ellen. Az ügyészség 2007. március 7-én bűncselekmény hiányában megszüntette az eljárást, térfigyelő kamerák, televíziók és a rendőrség saját felvételei bizonyították Mendoza ártatlanságát.

Ángel Mendozát letartóztatása után a X. kerületi rendőrkapitányságon súlyosan bántalmazták. Hátrabilincsel kézzel várakoztatták, amikor egy csoport rendőr rátámadt. Ütötték, rúgták, orrtörést és bordarepedést szenvedett. Kórházi látelletekkel igazolt sérülései miatt bántalmazás hivatalos eljárásban vétsége miatt eljárás indult. Az ügyészségen hatvan fekete-fehér képről kellett kiválasztania azokat, akik megverték. Egy maszk nélkül bántalmazó rendőrt képről és később a szembesítésen is

felismert. A Mendoza által felismert rendőr, a X. kerületi rendőrkapitányság beosztottja ellen hivatali visszaélésért és védekezésre képtelen személy ellen elkövetett súlyos testi sértésért vádat emeltek, ügyének első tárgyalására szeptemberben került sor.

X. Y.

X. Y. részt vett a zavargásokban, az általa elkövetett cselekményeket nem tagadta. Bár elfogásakor semmiféle tevőleges ellenállást nem tanúsított, kezét hátrabilincseltek, a földre kényszerítették, és a földön fektében, majd később a rendőrségi járműben való elhelyezése előtt bántalmazták a rendőrök, egyikük ököllel a szemébe ütött. Őrizetbe vétele után sérülései miatt kórházba szállították. Az ügyben hivatalból eljárást indított a nyomozó ügyészség, de a nyomozás során nem tisztázták, hogy X. Y. felismerne-e a bántalmazókat. Az ügyészség arra való hivatkozással kívánta megszüntetni az eljárást, hogy az elkövetők azonosítása nem lehetséges, amikor X. Y. a Helsinki Bizottsághoz fordult, melynek ügyvédje felismerésre bemutatást indítványozott, amelynek során X. Y. azonosította az egyik bántalmazó rendőrt. Az ügy nyomozati szakban van.

4. 2. A Bizottság tevékenysége a szeptemberi eseményeket követően elrendelt tömeges előzetes letartóztatásokkal kapcsolatban

A Bizottsághoz érkezett panaszok alapján azt a következtetést lehet levonni, hogy az ügyészség a zavargásokkal kapcsolatban előállított személyek esetének többségében automatikusan indítványozta az előzetes letartóztatások elrendelését a Pesti Központi Kerületi Bíróságnál (PKKB). Az esetekről a panaszosok ügyvédei által készített jogi értékelések alapján megállapítható, hogy az indítványok egy mintára készültek, egymástól teljesen eltérő cselekvőségű és személyi körülményekkel rendelkező személyek esetében ugyanazon tényállás alapján, azonos okokra hivatkozva kérték a bíróságtól, hogy rendelje el a terheltek előzetes letartóztatását. A Budapest VI-VII. kerületi Ügyészség által 19 terhelte vonatkozásában benyújtott indítvány hat oldalából négyet tett ki a gyanúsítottak személyi adatainak rögzítése, egy további oldalt pedig a védők listája. Az egyéni felelősségi köröket nem rögzítő tényállás és az indítvány indokolása mindössze féloldali terjedelmű volt.

A kérdéses ügyekben az ügyészség több alkalommal a legalapvetőbb bizonyítékokat is elmulasztotta beszerezni indítványai indokolásának alátámasztása érdekében (sok esetben még kifejezett védői indítványra sem tette ezt meg)

A kibontakozó ügyészségi gyakorlatra és a PKKB sorozatos, előzetes letartóztatást elrendelő döntéseire (lásd alább) reagálva 2006. szeptember 22-én a Helsinki Bizottság a Társaság a Szabadságjogokért (TASZ) jogvédő szervezetrel közösen nyílt levéllel fordult a Legfelsőbb Bíróság elnökéhez, a legfőbb ügyész helyetteséhez és az igazságügyi és rendészeti miniszterhez, felhívva a figyelmüket arra, hogy a büntetőeljárásban részt vevő szervezeteknek minden esetben alapos és az egyedi körülményeket messzemenően figyelembe vevő vizsgálatot kell folytatniuk mielőtt az előzetes letartóztatás kezdeményezéséről vagy elrendeléséről döntenek.

A nyílt levelére írott válaszában a Legfelsőbb Bíróság elnöke azt a tájékoztatást adta, hogy az ügyészség 172 esetben indítványozta a PKKB-nál az előzetes letartóztatást, amelyből 145 fő esetében el is rendelték a legszigorúbb kényszerintézkedést, további 12 esetben pedig lakhelyelhagyási tilalmat vagy házi őrizetet alkalmaztak.

Álláspontunk szerint az elsőfokú bíróság gyakran az indítványok alapos vizsgálata nélkül „tett pecsétet” az ügyészi indítványokra. A panaszokkal érintett esetekben a bíróság számos okra hivatkozott az előzetes letartóztatás lehetséges törvényi indokai közül: az összebeszélés, a szökés, a bűnisméltés, valamint a tanúk megfélemlítésének veszélyére (gyakran csak a törvényhelyek idézésére szorítkozva, de nem indokolva, hogy a kényszerintézkedést igazoló okok miért állnak fenn a konkrét személy vonatkozásában), sokszor abszurd körülmények között is. Volt olyan eset, amikor az elkövetők összebeszélésének veszélyére hivatkozott a bíróság, holott a gyanú szerinti tettestársak a 72 órás őrizet alatt egy zárkában voltak. A bűnisméltés veszélyére az általunk ismert ügyekben mintegy tíz alkalommal utalt a bíróság olyan terheltek esetében, akik soha nem voltak büntetve, felsőfokú tanulmányokat folytatnak, önálló keresetük van és rendezett családi körülmények között élnek, és

olyan cselekménnyel gyanúsították őket, melynek legmagasabb büntetési tétele három év, ez pedig az állandó bírói gyakorlat szerint önmagában nem elegendő annak vélelmezéséhez, hogy az illető szökni próbálna.

Az előzetes letartóztatást elrendelő végzések megalapozatlanságát mi sem bizonyítja jobban, mint hogy a másodfokú bíróság (sokszor a fenti érvek alapján) az esetek közel 80 százalékában megváltoztatta a PKKB döntését, jogsértőnek minősítve azt.

4.3. A Bizottság tevékenysége a 2006. október 23-i események kapcsán

A Bizottság szerint a rendőrség jogszerűen korlátozta a Kossuth téri tüntetők gyülekezési jogát azzal, hogy október 23-án hajnalban kiürítette a teret, miután a tüntetők nem voltak hajlandók a tűzszüneti vizsgálat időtartamára távozni a számukra kijelölt területről. Ennek megfelelően a Bizottság 2006. október 24-én újabb sajtóközleményben nyilvánította ki azon véleményét, hogy a rendőrségnek nem egyszerűen joga, hanem kötelessége volt a bejelentés nélkül gyülekező és/vagy erőszakos cselekményeket elkövető csoportokat feloszlatni. Ugyanakkor sajtóközlemény azt is hangsúlyozta: a Bizottság továbbra is elengedhetetlennek tartja, hogy a rendőri vezetés az egyedi panaszok és a nyilvánosságra került, aránytalan rendőri intézkedésekre utaló felvételek alapján kiterjedt, részrehajlás nélküli vizsgálatot folytasson le.

A Bizottság rendkívül aggályosnak tartotta, hogy Gergényi Péter, Budapest rendőr-főkapitánya nem kezdeményezett saját hatáskörében vizsgálatot azokkal az esetekkel kapcsolatban, amelyekről így vagy úgy tudomást szerzett, hanem az október 24-én tartott sajtótájékoztató alkalmával közölte: egyetlen sérült sem kaphat kártérítést, azokat, akiknek kifogása merülhetett fel a rendőrségi eljárással szemben, az ügyészséghez irányította, a FIDESZ országgyűlési képviselőjének súlyos sérüléseivel kapcsolatban pedig kifejezetten leszögezte, hogy nem kíván semmiféle vizsgálatot lefolytatni. Ezt a magatartást nem csak a morálisan tartottuk aggályosnak, hanem azért is, mert Budapest legmagasabb rangú rendőri vezetője a jogszabályokkal ellentétes tájékoztatást adott a nyilvánosságnak, és maga sem vett tudomást jogszabályi kötelezettségeiről.

A belső vizsgálatok, fegyelmi eljárások elmaradása mellett szintén jogsértőnek ítéltük a rendőrség tevékenységét az azonosító jelvények hiányával és a nem rendszeresített kényszerítő eszközök (pl. vipera) használatával kapcsolatban.

Az eseményekkel kapcsolatos különböző észrevételeinket 2006 decemberében eljuttattuk a 1105/2006. (XI. 6.) számú kormányhatározattal létrehozott, a 2006. szeptember-októberi fővárosi eseményeket elemző szakértői munkacsoportnak (azaz a Gönczöl-bizottságnak), majd később a Morvai Krisztina által vezetett Civil Jogász Bizottságnak is, és a Bizottság egyik munkatársa megjelentetett a problémákról egy részletes elemzést a Beszélő 449. számában is (2006. december: Kádár András Kristóf: A törvény felett, avagy elszámoltatható-e a rendőrség).

Az ENSZ Kínzás Elleni Bizottsága (CAT) 2006-ban vette napirendjére az esedékes magyar országjelentést. A Magyar Köztársasággal foglalkozó, 2006. november 14-16. között tartott ülésén a CAT külön is meghallgatta a Helsinki Bizottság képviselőit is, mivel a Bizottság ezt megelőzően – a vizsgált időszakot elemző alternatív országjelentésén túl – kiegészítő tájékoztatóban jelezte a 2006. szeptember-októberi eseményekkel kapcsolatos aggályait a testületnek.

A CAT által 2006. november 24-én elfogadott, Magyarországra vonatkozó konklúziói több helyütt is kitértek az érintett eseményekre: „A Bizottságot különös aggodalommal töltik el a 2006 szeptemberében és októberében Budapesten lezajlott tüntetések során történt rendőri fellépésre – aránytalan kényszerítő eszköz használatra és bántalmazásokra – vonatkozó híradások.”

A testület megállapítása szerint a magyar államnak fokozottabban kell ügyelnie az emberi jogok érvényesítésére, biztosítva a jogellenes intézkedésekkel szembeni zéró tolerancia elvének betartását a rendőrségi hierarchia minden szintjén és a büntetés-végrehajtásban is. A kínzás elleni bizottság ajánlása szerint lépéseket kell tenni annak érdekében, hogy a rendvédelmi szervek csak a szükséges

esetekben és mértékben alkalmazzanak erőszakot: ennek érdekében pontos definíciókra és szabályokra van szükség, amelyek betartását is következetesen ellenőrizni kell.

A Bizottság ugyancsak aggodalmának adott hangot azzal kapcsolatban, hogy kiderült: a szeptemberi-októberi demonstrációk alatt fellépő rendőrök nem viseltek azonosító jelvényt. A testület kijelentette: biztosítani kell, hogy a rendvédelmi szervek dolgozói mindenkor azonosíthatóak legyenek.

A CAT általában is megállapította, hogy miközben a rendvédelmi szervek részéről elkövetett túlkapásokról nagy számú jelzés érkezik, nagyon alacsony az ilyen ügyekben meginduló vizsgálatok, és még alacsonyabb az ilyen ügyekben születő ítéletek száma. A CAT ajánlása szerint amellett, hogy lépéseket kell tenni az ügyek azonnali, hatékony és pártatlan vizsgálatára, kiemelt hangsúlyt kell helyezni arra, hogy a kellőképpen szigorú büntetések kiszabásával megszűnjön a rendvédelmi szervek bántalmazást elkövető tagjainak *de facto* büntetlensége.

5. Munkatársaink és önkéntesek 2006-ban

Fazekas Tamás ügyvéd, Gál Anikó pénzügyi munkatárs, Győző Gábor jogász, Gyulai Gábor menekültügyi információs és képzési referens, Raluca Iagher gyakornok, Nino Kemoklidze gyakornok, Kádár András Kristóf programkoordinátor, ügyvéd, Kárpáti József ügyvéd, Boyan Konstantinov programkoordinátor, Kőszeg Ferenc elnök, Lastofka János adminisztratív programkoordinátor, Maros Eszter adminisztratív asszisztens, Németh Dóra adminisztratív asszisztens, Pardavi Márta ügyvezető igazgató, Pohárnok Barbara programkoordinátor, Pozsár-Szentmiklós Zoltán jogi előadó, Szabó Tímea programkoordinátor, Tari Attila Barnabás ügyvéd, Tóth Balázs programasszisztens.

A Bizottság munkáját 2006-ban több önkéntes munkatárs is segítette: Thomas Jézéquel (Franciaország), Clémence Godat (Franciaország), Párkányi Rita, Vincze Eszter (USA), Diana Kaiser (Németország), Kushbu Shah (USA), Maureen Grant (Kanada).

6. Támogatóink

A Magyar Helsinki Bizottság céljainak és programjainak megvalósítását az alábbi adományozók értékes támogatása segítette 2006-ban: ENSZ Menekültügyi Főbiztossága, Nyílt Társadalom Alapítvány, Soros Alapítvány, Európai Közösség, Európai Menekültügyi Alap, Európai Unió – Európai kezdeményezés a demokráciáért és az emberi jogokért (EIDHR), Holland Külügyminisztérium MATRA programja, Soros Alapítvány East-East Program, Belügyminisztérium Civil Partnerség 2006 programja, Fischer Ádám, Nemzeti Civil Alapprogram, Nemzetközi Visegrád Alap, Ormai és Társai CMS Cameron McKenna Ügyvédi Iroda, Köves és Társai Clifford Chance Ügyvédi Iroda.

Budapest, 2007. május 20.

dr. Pardavi Márta
társelnök

dr. Kádár András Kristóf
társelnök